

**Správa o plnení úloh vyplývajúcich Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky
z Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v Slovenskej republike
za rok 2015**

Priorita II. – Posilnenie systému inštitúcií podpory a ochrany ľudských práv v SR

ÚLOHA č. II.2.: Legislatívne, finančné a personálne posilnenie agendy, verejných politik, inštitúcií a procesov uplatňovania a ochrany ľudských práv.

Plnenie úlohy v roku 2015:

MK SR sa v sledovanom období podieľalo na plnení predmetnej úlohy prostredníctvom prijímania najmä legislatívnych opatrení, ktoré prispeli k uplatňovaniu kultúrnych práv znevýhodnených skupín obyvateľstva a zdôraznili dôležitosť ochrany a podpory ľudských práv v oblasti kultúry.

Legislatívne opatrenia

V roku 2013 MK SR vypracovalo a predložilo do legislatívneho procesu návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony a ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2014. Jedným z cieľov uvedeného zákona je **zabezpečiť Rade pre vysielanie a retransmisiu (ďalej len „rada“) primerané nástroje na kontrolu plnenia povinností vysielateľov a poskytovateľov audiovizuálnych mediálnych služieb na požiadanie vo vzťahu k zabezpečeniu multimodálneho prístupu k programom**. Zákon zavádza nové povinnosti pre televíznych vysielateľov a poskytovateľov audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie poskytovať rade bližšie informácie o tom, ako plnia povinnosť zabezpečiť multimodálny prístup k svojim programom a tieto programy náležite označiť. Požadované informácie majú rade umožniť efektívnejšiu kontrolu týchto povinností a tým zlepšiť prístup k programom pre osoby so sluchovým a zrakovým postihnutím.

V roku 2015 iniciovalo MK SR legislatívne zmeny, ktorých cieľom bolo uľahčiť **osobám so sluchovým a zrakovým postihnutím prístup k vysielaniu televíznej programovej služby a k distribuovaným audiovizuálnym dielam**. Pri príprave legislatívnych návrhov ministerstvo intenzívne spolupracovalo so zástupcami osôb so sluchovým a zrakovým postihnutím. Zákom č. 278/2015 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „novela zákona o vysielaní a retransmisii“) bol do právneho poriadku zavedený nový pojem „titulky pre osoby so sluchovým postihnutím“. Titulky pre osoby so sluchovým postihnutím sú obrazovo zachytený text v slovenskom jazyku, ktorý je synchronizovaný so zvukovou stopou programu, zachytáva hovorený prejav v programe spôsobom, ktorý osobám so sluchovým postihnutím umožňuje porozumieť jeho obsahu a je v súlade s požiadavkami ustanovenými všeobecne záväzným právnym predpisom, ktorý vydá ministerstvo. Na základe splnomocňovacieho ustanovenia zákona o vysielaní a retransmisii následne ministerstvo vydalo **vyhlášku o titulkoch pre osoby so sluchovým postihnutím**, ktorá špecifikuje technické a iné požiadavky na titulky pre osoby so sluchovým postihnutím. Uvedenou novelou zákona o vysielaní a retransmisii bola do zákona zavedená aj explicitná povinnosť pre prevádzkovateľov retransmisie, poskytovať retransmisiu programovej služby vrátane multimodálneho prístupu a povinnosť pre distributéro

audiovizuálneho diela, ktorí verejne rozširujú slovenské audiovizuálne dielo alebo audiovizuálne dielo v slovenskej pôvodnej jazykovej úprave, zabezpečiť pre takéto audiovizuálne diela aj úpravu titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím a hlasovým komentovaním pre nevidiacich. Vyššie uvedené legislatívne zmeny nadobudli účinnosť 1. januára 2016.

Na oblasť sprístupňovania audiovizuálnych diel pre osoby so zrakovým postihnutím je zameraná aj Zmluva Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo osoby postihnuté inou poruchou čítania, tzv. **Marakéšska zmluva** (ďalej len „zmluva“). Táto zmluva ku dnešnému dňu nie je platná. Aj keď Európska Únia (ďalej len „EÚ“), ako aj jej niektoré členské štáty zmluvu podpísali, stále pretrváva spor medzi EÚ a jej členskými štátmi ohľadom kompetencie a právneho základu vo vzťahu k uzavretiu (ratifikácii) zmluvy. Európska komisia preto v septembri 2015 požiadala Súdny dvor EÚ o stanovisko s otázkou, či má EÚ výlučnú kompetenciu na uzavretie (ratifikáciu) zmluvy. Súdny dvor EÚ zatiaľ stanovisko nevydal. Zároveň sa v priebehu roka 2015 na zasadnutiach Výboru stálych predstaviteľov vlád členských štátov pri EÚ (COREPER) dohodlo, že EÚ pripraví určité legislatívne opatrenia, ktorými sa implementujú ustanovenia zmluvy do práva EÚ. V oznámení Európskej komisie Európskemu parlamentu, Rade, Hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom „Smerom k modernému, európskejšiemu rámcu autorského práva“ (ďalej len „oznámenie“) z 9. decembra 2015 Európska komisia predstavila svoje plány v oblasti autorského práva na nadchádzajúce roky.

Dňa 1. júla 2015 vstúpil do platnosti novelizovaný **zákon NR SR č. 126/2015 o knižniciach** a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. Zákon v § 11, odsek 3 **garantuje** (v rámci Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči ako celoštátnej špeciálnej knižnice) **„knižnično-informačné služby nevidiacim, slabozrakým a inak zdravotne postihnutým v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím s cieľom zabezpečiť ich kultúrne, informačné, vedecko-výskumné a vzdelávacie potreby“**. V §16, odsek 3 zákon garantuje: „Knižnica je povinná poskytovať knižnično-informačné služby v súlade so svojím zameraním a špecializáciou a v rámci svojej pôsobnosti zabezpečiť všetkým používateľom rovnaký prístup ku knižnično-informačným službám“.

Podľa § 12 ods. 3 zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. je knižnica pri budovaní knižničného fondu povinná prihliadať na **uspokojovanie potrieb občanov patriacich k národnostnej menšine alebo etnickej skupine**: „V obciach, kde žijú občania patriaci k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, je verejná knižnica povinná zohľadniť túto skutočnosť pri doplňovaní a budovaní knižničného fondu“.

Dňa 1. júla 2015 nadobudol účinnosť zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 40/2015 Z. z.“), v ktorého tretej časti s názvom „Ochrana maloletých“ je **upravený jednotný systém označovania, určovanie a zverejňovanie vekovej vhodnosti, ako aj obmedzenie prístupu k audiovizuálnemu dielu, zvukovému záznamu umeleckého výkonu a multimediálnemu dielu, ktoré sú určené len dospelým**. Jednotný systém označovania je systém klasifikácie audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimediálnych diel,

programov poskytovaných prostredníctvom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie a programov alebo iných zložiek programovej služby vekovou vhodnosťou z hľadiska ich neprístupnosti, nevhodnosti alebo vhodnosti pre vekovú skupinu maloletých do 7, 12, 15 alebo do 18 rokov. Podrobnosti o jednotnom systéme označovania a spôsobe jeho uplatňovania ustanovuje vyhláška Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 589/2007 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimedialných diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania, a ktorá upravuje

- a) hodnotiace kritériá neprístupnosti alebo nevhodnosti, ktoré je nutné použiť pri vyhodnocovaní obsahu z hľadiska ochrany maloletých, **najmä prítomnú úroveň fyzického, psychického alebo verbálneho násillia, prezentovaných sexuálnych vzťahov alebo scén, nahoty v sexuálnom kontexte, vulgárneho jazyka, prezentácie drogových, hráčskych alebo iných závislostí, ako aj prítomnosť zobrazení alebo iných prejavov spôsobujúcich pocit strachu, depresie, bezmocnosti alebo inak nevhodných vo vzťahu ku konkrétnej vekovej skupine maloletých,**
- b) hodnotiace kritériá vhodnosti vo vzťahu ku konkrétnej vekovej skupine maloletých, ktorej je obsah odporúčaný,
- c) spôsob označenia audiovizuálnych diel, programov poskytovaných prostredníctvom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimedialných diel a programov alebo iných zložiek programovej služby vekovou vhodnosťou z hľadiska ich neprístupnosti, nevhodnosti alebo vhodnosti,
- d) podrobnosti o uplatňovaní povinností osobami povinnými uplatniť jednotný systém označovania pri hodnotení obsahu, jeho kategorizácii podľa vekovej vhodnosti, označovaní a uvádzaní na verejnosti,
- e) podrobnosti o uplatňovaní povinností ustanovených v § 20 ods. 3 až 5 zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov.

Povinnosť určiť a zverejniť vekovú vhodnosť podľa jednotného systému označovania a zverejniť ju majú v zmysle zákona č. 40/2015 Z. z. distributér audiovizuálneho diela, distributér zvukového záznamu umeleckého výkonu a distributér multimedialného diela. Zverejnenie vekovej vhodnosti určenej distributérom audiovizuálneho diela je povinný zabezpečiť aj prevádzkovateľ audiovizuálneho technického zariadenia pri audiovizuálnom predstavení vo verejne prístupnom priestore. Prevádzkovateľ mediátekky je povinný v katalógu audiovizuálnych diel prístupnom verejnosti v priestoroch mediátekky alebo na rozmnoženinách audiovizuálnych diel zabezpečiť zverejnenie vekovej vhodnosti určenej distributérom audiovizuálneho diela; to sa primerane vzťahuje aj na zvukové záznamy umeleckých výkonov a na multimedialne diela. Prevádzkovateľ počítačovej herne je povinný v katalógu multimedialných diel prístupnom verejnosti v priestoroch počítačovej herne alebo na rozmnoženinách multimedialných diel zabezpečiť zverejnenie vekovej vhodnosti určenej distributérom multimedialného diela.

V zmysle zákona č. 40/2015 Z. z. sa môže predaj a iné rozširovanie audiovizuálneho diela, zvukového záznamu umeleckého výkonu alebo multimedialného diela, ktoré sú určené len dospelým, ako aj ich sprístupňovanie verejnosti uskutočňovať len spôsobom, ktorý vylúči prístup maloletých k takémuto audiovizuálnemu dielu, zvukovému záznamu umeleckého výkonu alebo multimedialnému dielu. Pri rozširovaní musia byť takéto audiovizuálne diela, zvukové záznamy umeleckých výkonov alebo multimedialne diela určené len dospelým zreteľne označené na viditeľnom mieste textom "Upozornenie: Toto audiovizuálne dielo

(resp. zvukový záznam umeleckého výkonu alebo multimedialne dielo) je určené len osobám starším ako 18 rokov.", najmä na vonkajšom obale nosiča používanom pri maloobchodnom predaji, pričom za vonkajší obal nosiča sa považuje aj dodatočný priehľadný obal. Obdobné upozornenie sa uvádza aj pri sprístupňovaní takýchto audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov alebo multimedialných diel určených len dospelým verejnosti, pričom text upozornenia je umiestnený v ponuke, prostredníctvom ktorej sa toto dielo sprístupňuje verejnosti, alebo iným obdobným spôsobom.

Vekovú vhodnosť slovenského audiovizuálneho diela podľa jednotného systému označovania je výrobca slovenského audiovizuálneho diela povinný uviesť na viditeľnom mieste na obale slovenského audiovizuálneho diela, na jeho distribučnom liste a aj na viditeľnom mieste každého nosiča slovenského audiovizuálneho diela a na každom materiáli súvisiacom so slovenským audiovizuálnym dielom určenom verejnosti. Rovnakú povinnosť má aj distributér audiovizuálneho diela, ktoré nie je slovenským audiovizuálnym dielom.

Obdobné povinnosti majú v zmysle audiovizuálneho zákona aj výrobca slovenského zvukového záznamu umeleckého výkonu, distributér zvukového záznamu umeleckého výkonu, ktorý nie je slovenským zvukovým záznamom umeleckého výkonu, výrobca slovenského multimedialneho diela, distributér multimedialneho diela, ktoré nie je slovenským multimedialnym dielom.

V súvislosti s ochranou maloletých stanovuje viaceré povinnosti vysielateľom a poskytovateľom audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie zákon č. 308/2000 Z. z., a to v § 20. Vysielateľ je povinný zabezpečiť, aby sa **nevysielali programy alebo iné zložky programovej služby, ktoré môžu narušiť fyzický, psychický alebo morálny vývin maloletých, najmä také, ktoré obsahujú pornografiu alebo hrubé, neodôvodnené násilie** a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie je povinný zabezpečiť, aby audiovizuálna mediálna služba na požiadanie a všetky jej zložky, ktoré môžu **narušiť fyzický, psychický alebo morálny vývin maloletých, najmä také, ktoré obsahujú pornografiu alebo hrubé, neodôvodnené násilie**, boli sprístupnené iba takým spôsobom, aby maloletí nemohli takúto audiovizuálnu mediálnu službu na požiadanie a všetky jej zložky za bežných okolností počuť ani vidieť. Na ochranu maloletých sú vysielateľ televíznej programovej služby a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie povinní na základe klasifikácie programov podľa vekovej vhodnosti zaviesť a uplatňovať jednotný systém označovania.

Vysielateľ programovej služby je povinný zohľadniť vekovú vhodnosť programov a iných zložiek programovej služby pre maloletých a zabezpečiť ich časové zaradenie v súlade s podmienkami ustanovenými osobitným predpisom a uplatňovať jednotný systém označovania aj v programovej ponuke, a to v prehľade programov, ktorý poskytuje na zverejnenie periodickej tlači a ostatným hromadným informačným prostriedkom, pričom vysielateľ televíznej programovej služby je povinný uplatniť jednotný systém označovania aj vo vlastnom vysielaní. Príslušný grafický symbol jednotného systému označovania sa k nevhodným alebo nevhodným a neprístupným programom pre maloletých uvádza aj v katalógu programov audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie.

V § 4 vyhlášky č. 589/2007 Z. z. je upravená **tzv. prvá časová opona**, v zmysle ktorej sa programy alebo iné zložky programovej služby klasifikované ako nevhodné a neprístupné pre vekovú skupinu maloletých do 18 rokov zaraďujú do vysielania medzi 22.00 a 06.00 hodinou. Na základe **tzv. druhej časovej opony**, sa programy alebo iné zložky programovej služby klasifikované ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 15 rokov a programy alebo iné zložky programovej služby, ktoré sú klasifikované ako vhodné pre vekovú skupinu maloletých od 15 rokov, zaraďujú do vysielania medzi 20.00 a 06.00 hodinou.

Od 1. januára 2014 upravuje vyhláška č. 589/2007 Z. z. novým spôsobom aj klasifikovanie a **označovanie upútaviek** podľa jednotného systému označovania a ich zaradovanie do vysielania. Upútavky sa v zmysle vyhlášky č. 589/2007 Z. z. klasifikujú a označujú podľa jednotného systému označovania samostatne v závislosti od svojho obsahu, a nie automaticky rovnako ako samotný program, na ktorý upútavajú. Podľa vyhlášky č. 589/2007 Z. z. sa prvá časová opona nevzťahuje na upútavku klasifikovanú ako nevhodná a neprístupná pre vekovú skupinu maloletých do 18 rokov, ktorá neobsahuje kritériá nevhodnosti a neprístupnosti podľa § 1 ods. 1 tejto vyhlášky a takáto upútavka sa zaraduje do vysielania medzi 20.00 a 06.00 hodinou. Druhá časová opona sa nevzťahuje na upútavku klasifikovanú ako nevhodná pre vekovú skupinu maloletých do 15 rokov alebo ako vhodná pre vekovú skupinu maloletých od 15 rokov, ktorá neobsahuje kritériá nevhodnosti a neprístupnosti podľa § 1 ods. 1 a 2 vyhlášky č. 589/2007 Z. z. Vyhláška č. 589/2007 Z. z. zároveň ustanovuje, že pred vysielaním a po odvysielaní upútavky, ktorá je určená na získanie a udržanie pozornosti verejnosti na programy alebo iné zložky programovej služby klasifikované ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 15 rokov alebo ako vhodné pre vekovú skupinu maloletých od 15 rokov nemožno zaradovať programy alebo iné zložky televíznej programovej služby klasifikované ako nevhodné pre vekovú skupinu maloletých do 7 rokov, vhodné pre vekovú skupinu maloletých do 7 rokov, vhodné pre vekovú skupinu maloletých od 7 rokov alebo ako vhodné pre vekovú skupinu maloletých do 12 rokov. Vyhláška č. 589/2007 Z. z. upravuje aj označovanie takých upútaviek, ktorých označenie sa nebude zhodovať s označením samotného programu alebo inej zložky televíznej programovej služby, na získanie a udržanie pozornosti ktorých sú určené. V takom prípade musí byť po celý čas vysielania upútavky okrem grafického zobrazenia symbolu jej označenia zobrazená aj informácia o klasifikácii programu alebo inej zložky televíznej programovej služby, na ktoré upútavka upútava.

Dňa 1. septembra 2015 vstúpil do platnosti **zákon č. 189/2015 o kultúrno-osvetovej činnosti**, ktorý v § 2 definuje, že kultúrno-osvetová činnosť je činnosť, ktorá svojím pôsobením prispieva k **rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k utváraniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľov SR**. Toto ustanovenie zahŕňa najmä ochranu a podporu kultúrnych práv, rozmanitosti kultúrnych prejavov a ich hodnoty na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, najmä zásadu rovnakej dôstojnosti a rešpektovania všetkých kultúr a zásadu spravodlivého prístupu, ako ich definuje Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov, a zabezpečenie dostupnosti kultúrnych práv podľa čl. 15 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach. Súčasťou kultúrno-osvetovej činnosti podľa § 2 ods. 2 písm. f) je aj **prevencia negatívnych spoločenských javov**, ktorá zahŕňa všeobecnú primárnu prevenciu vykonávanú predovšetkým prostredníctvom neformálneho vzdelávania zameraného okrem iného aj na oblasť predchádzania všetkým formám intolerancie a násilia, vrátane extrémizmu. Nový zákon o kultúrno-osvetovej činnosti definuje a **posilňuje súvzťažnosť kultúrno-osvetovej činnosti a univerzálnych ľudských práv**.

Finančné nástroje

Efektívnym a dlhodobou fungujúcim finančným nástrojom smerujúcim k realizácii predmetnej úlohy v rezorte MK SR je **dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva**, ktorý je súčasťou dotačného systému MK SR a ktorý umožňuje naplňať a rozvíjať kultúrne potreby osôb so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva (pozri Výzvu pre žiadateľov o poskytnutie dotácie z rozpočtovej kapitoly Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v programe Kultúra znevýhodnených skupín

obyvateľstva a tiež informáciu k výzve; pozri www.culture.gov.sk – Dotácie 2015 a tiež **zákon NR SR č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov** – zákon č. 79/2013 Z. z., zákon č. 284/2014 Z. z. a zákon č. 354/2015 Z. z.).

Dotačný program funguje od roku 2004 a na začiatku disponoval s objemom finančných prostriedkov vo výške 400 000 slovenských korún (v roku 2004 bolo podporených 10 projektov). Do roku 2014 sa objem finančných prostriedkov zvýšil takmer tridsaťnásobne - 375 300 Eur. V roku 2015 bolo podporených 132 projektov v celkovej sume 375 300 Eur.

Dotačný program má štyri podprogramy – Živá kultúra, Periodická tlač, Neperiodická tlač, Neformálne vzdelávanie v oblasti kultúry ľudí so zdravotným postihnutím. Prostredníctvom tohto dotačného programu sú podporované kultúrne aktivity zamerané na odbúravanie bariér a predsudkov vo vzťahu k zraniteľným skupinám, ako aj na podporu medzikultúrneho dialógu, sociálnej súdržnosti, na ochranu a podporu kultúrnych práv skupín ohrozených sociálnym vylúčením a tiež na podporu kultúrnych mechanizmov napomáhajúcich predchádzať všetkým foriem násilia a diskriminácie, xenofóbie, homofóbie a pod. Program prispieva k prevencii v oblasti extrémizmu a obchodovania s ľuďmi. Dotačný program je nástrojom implementácie dočasných vyrovnávacích opatrení realizovaných v oblasti kultúry (v zmysle zákona č. 365/2004 o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Dotačný program je zameraný na podporu projektov, ktorých cieľovou skupinou sú znevýhodnené skupiny obyvateľstva, napr.:

- Ľudia so zdravotným postihnutím (telesné, mentálne, zrakové, sluchové postihnutie vrátane ochrany duševného zdravia – v zmysle Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím).
- Deti a mládež – najmä deti z detských domovov, deti žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách, deti utečencov, detské obeť násilia.
- Ženy (podpora projektov v oblasti kultúry prispievajúcich k implementácii rodovej rovnosti), napr. nediskriminácia žien po 45 roku života, osamelé matky, obeť násilia, ženy žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách, ženy ohrozené chudobou.
- Seniori, najmä seniori ohrození chudobou a podpora projektov v oblasti kultúry zameraných na podporu aktívneho starnutia.
- Migranti (podpora projektov zameraných na podporu kultúrnej integrácie).
- Ľudia ohrození chudobou a sociálnym vylúčením, napr. ľudia bez práce, ľudia bez domova, ľudia zo sociálne vylúčených spoločenských skupín, LGBTI ľudia, obeť obchodovania s ľuďmi.

Na **kultúru osôb so zdravotným postihnutím** vyčlenilo v roku 2015 MK SR podľa jednotlivých typov zdravotného postihnutia finančné prostriedky nasledovne (počet projektov/suma): ľudia so zrakovým postihnutím (8 projektov/38 300 €), ľudia so sluchovým postihnutím (6 projektov/21 600 €), ľudia s mentálnym postihnutím (9 projektov/38 500 €), ľudia s telesným postihnutím (8 projektov/32 500 €), ľudia s psychickými ochoreniami (2 projekty/3 500 €), ľudia so zdravotným postihnutím (19 projektov/47 200 €; ide o viacero typov zdravotného postihnutia a inkluzívne aktivity s inými cieľovými skupinami napr. seniormi a marginalizovanými deťmi). V špeciálnom podprograme určenom len pre osoby so zdravotným postihnutím (podprogram 6. 4. Neformálne vzdelávanie v oblasti

kultúry ľudí so zdravotným postihnutím v zmysle Dohovoru o právach ľudí so zdravotným postihnutím) bolo v roku 2015 podporených 15 projektov v celkovej sume 39 300 €. Išlo o neformálno-vzdelávacie aktivity v oblasti sprístupňovania kultúrnych formátov ľuďom so zdravotným postihnutím napr. semináre, konferencie, tvorivé dielne a pod. V rámci predmetného dotačného programu boli podporené projekty v oblasti **aktívneho starnutia a solidarity medzi generáciami** s cieľom odstrániť stereotypy spojené s vekom, odbúrať bariéry a predchádzať diskrimináciu seniorov (17 projektov/28 300 €). MK SR v roku 2015 tiež podporilo projekty zamerané na **integráciu cudzincov a podporu interkultúrneho dialógu** (4 projekty/14 000 €), projekty na **podporu rodovej rovnosti a elimináciu násilia páchaného na ženách** (2 projekty/4 500 €), projekty na predchádzanie násilia voči **LGBTI osobám** (3 projekty/11 500 €), projekty pre **ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením** (10 projektov/21 700 €; ide najmä o deti a mládež vrátane 4 inkluzívnych projektov, ktoré zahŕňajú aj ďalšie zraniteľné skupiny – seniorov, ženy a osoby so zdravotným postihnutím) a projekty pre deti a mládež z **marginalizovaných rómskych komunít** (14 projektov/28 800 €).

Pozn.: V roku 2015 Rada vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie vzala na vedomie materiál Finančné možnosti štátu a samosprávy pre podporovanie voľno-časových aktivít seniorov – dotačné systémy zainteresovaných subjektov, ktorého súčasťou bola aj správa o podpore kultúry seniorov a senioriek z dotačného systému MK SR.

Priorita V. – Systémové opatrenia pre predchádzanie a odstraňovanie prekážok dosahovania skutočnej rovnoprávnosti a dôstojného života pre všetky skupiny obyvateľstva

ÚLOHA č. V.1.: Posilnenie implementácie existujúcich programových dokumentov pre zraniteľné a marginalizované skupiny a jednotlivcov a tvorba nových programových dokumentov.

Plnenie úlohy v roku 2015:

MK SR sa v sledovanom období podieľalo na implementácii viacerých vládou SR schválených ľudsko-právnych programových dokumentov zameraných na jednotlivé zraniteľné a marginalizované skupiny a jednotlivcov, v rámci ktorých plnilo konkrétne úlohy a opatrenia súvisiace s podporou kultúrnych práv týchto osôb alebo s prevenciou negatívnych spoločenských javov vrátane xenofóbie a extrémizmu:

- Národný akčný plán pre deti na roky 2013 – 2017,
- Národná stratégia na ochranu detí pred násilím,
- Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020,
- Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2015 – 2018,
- Národný program rozvoja životných podmienok ľudí so zdravotným postihnutím do roku 2020,
- Akčný plán prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách,
- Národný akčný plán rodovej rovnosti,
- Koncepčné zámery migračnej politiky na roky 2011 – 2015,
- Integrovaná politika v SR do roku 2020,
- Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020
- Koncepcia boja proti extrémizmu na roky 2015 – 2019,

- Akčný plán predchádzania a eliminácie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie na roky 2016 – 2018,
- Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie na roky 2016 – 2019.

Zároveň sa MK SR v rámci svojich kompetencií podieľalo na napĺňaní záväzkov SR vyplývajúcich z nasledovných medzinárodných dokumentov:

- Dohovor o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov,
- Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva,
- Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov,
- Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím,
- Dohovor o právach dieťaťa,
- Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie.

Zástupcovia MK SR sa v roku 2015 aktívne zúčastňovali zasadnutí pracovných skupín pripravujúcich návrhy verejných politík zameraných na práva osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením (gestor: MV SR - ÚSVRK), práva osôb patriacich k národnostným menšinám (Akčný plán na ochranu práv národnostných menšín, gestor: ÚV SR) a práva LGBTI osôb (Akčný plán na ochranu a podporu práv LGBTI osôb, gestor: MS SR). Uvedené strategické dokumenty neboli schválené vládou SR.

K sprístupňovaniu kultúry pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva prispieva aj Stratégia rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020 (uznesenie vlády SR č. 224 zo 14. mája 2014, <http://www.strategiakultury.sk/>) a **Akčný plán na roky 2015 – 2017 k Stratégii rozvoja kultúry na roky 2014 - 2020**, kde sú definované ciele a opatrenia na zlepšenie dostupnosti kultúry pre širokú verejnosť, osobitne pre obyvateľstvo žijúce mimo hlavných centier kultúry a pre ľudí so zdravotným a sociálnym znevýhodnením, a tiež odstránenie bariér v dostupnosti kultúry s cieľom sprístupniť ho aj znevýhodneným skupinám obyvateľstva (**opatrenie 2.1.3:** Postupne odstraňovať bariéry pre ľudí so zdravotným postihnutím a iné znevýhodnené skupiny osôb vo všetkých verejne prístupných kultúrnych priestoroch. Bezbariérovosť v historických objektoch zabezpečiť s prihliadnutím na ich umelecké, historické a pamiatkové hodnoty – Prispôbiť prezentačné postupy špecifickým požiadavkám znevýhodnených skupín obyvateľstva).

Vláda SR schválila svojím uznesením č. 620 zo dňa 3. decembra 2014 Návrh **Stratégie rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020**, ktorý posilňuje služby knižníc smerom k ľuďom so zdravotným postihnutím v zmysle článku 30 Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. V rámci predmetného dokumentu sa osobitná pozornosť venuje dostupnosti knižnično-informačných služieb pre osoby so zdravotným postihnutím prostredníctvom nasledujúcich opatrení:

- podporovať tvorbu a transpozíciu tradičných a moderných dokumentov do podoby vhodnej pre občanov so zrakovým a sluchovým znevýhodnením a presadzovať dodržiavanie štandardov, ktoré zjednodušujú prijímanie informácií občanom so zdravotným znevýhodnením;
- podporovať zavádzanie a využívanie technických a technologických prostriedkov na sprístupnenie informácií znevýhodneným skupinám občanov;

- podporovať a rozvíjať priamu spoluprácu knižníc so združeniami zameranými na znevýhodnené a menšinové skupiny občanov;
- podporovať projekty zamerané na zlepšenie knižnično-informačných služieb a vzdelávanie znevýhodnených občanov (najmä občanov so zdravotným postihnutím, seniorov/seniorky a skupiny obyvateľov patriacich k sociálne znevýhodneným spoločnostiam).

Vláda SR svojím uznesením č. 12 zo 7. januára 2015 schválila **Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020**, ktorá je implementačným nástrojom Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva v SR, úzko však súvisí aj s Dohovorom o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov a explicitne sa odvoláva na jeho princípy. Je postavená na demokratickom občianskom princípe a zameriava sa na tradičnú ľudovú kultúru ako súčasť nehmotného kultúrneho dedičstva na území SR s vedomím, že jej nositelia sú príslušníci slovenského národa, národnostných menšín a etnických skupín, ľudia rôznych konfesií, žijúci v rozdielnych prírodných a ekonomických podmienkach. Koncepcia taktiež konštatuje, že táto kultúrna rozmanitosť je hodnotou, ktorá prináša významné kultúrne benefity, napĺňa estetické potreby a utvára pocit spolupatričnosti, čím prispieva k zlepšeniu kvality života celej spoločnosti.

Efektívnym opatrením na predchádzanie chudoby a sociálneho vylúčenia je národný projekt **Zapojenie nezamestnaných do obnovy kultúrneho dedičstva**, ktorý je realizovaný MK SR, Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Finančne je podporený z prostriedkov štátneho rozpočtu z dotačného systému MK SR (program Obnovme si svoj dom) a v rámci Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Projekt kontinuálne funguje od roku 2012. Projekt vytvára pracovné príležitosti pre marginalizované skupiny v oblasti kultúry a podporuje proces sociálnej inklúzie. Prax ukázala, že tento projekt je životaschopný a záujem o jeho využitie je mimoriadne veľký, preto boli aj na rok 2015 vyčlenené finančné prostriedky vo výške cca 2 mil. € z Európskeho sociálneho fondu.

V roku 2012 bolo v 20 lokalitách do obnovy torzálnych pamiatok zapojených 293 nezamestnaných, v roku 2013 bolo v 36 lokalitách do obnovy pamiatok zapojených spolu 493 nezamestnaných v časovom rozpätí na 3 až 6 mesiacov. V roku 2014 sa do projektu na 39 hradoch zapojilo cca 410 nezamestnaných (na podprogram bolo vyčlenených 610 000 € z dotačného systému MK SR). V roku 2015 sa do projektu na 40 hradoch opätovne zapojilo cca 410 nezamestnaných (na podprogram bolo vyčlenených 733 300 € z dotačného systému MK SR a tiež cca 1 mil. € z Európskeho sociálneho fondu).

Nepretržitá realizácia projektu zameraného na obnovu kultúrneho dedičstva od roku 2012 vniesla do praxe dovtedy neznámy fenomén – proces postupného obnovovania hradných zrucánin s využitím práce nezamestnaných, ktorí sú vedení odbornými koordinátormi. Spoluúčasť nezamestnaných pri záchrane kultúrneho dedičstva, ich dobrovoľné vzdelávanie, až neočakávaný záujem najmä o výsledky archeologických výskumov a v neposlednom rade pomerne nízky objem použitých finančných prostriedkov v porovnaní s konečným efektom obnovy národných kultúrnych pamiatok sa javí ako mimoriadne pozitívny a efektívny nástroj krátkodobého zníženia nezamestnanosti a na druhej strane veľmi účinný nástroj podpory hospodárskeho rastu.

V predchádzajúcom období MK SR vytvorilo priestor pre zvyšovanie dostupnosti kultúry pre marginalizované skupiny prostredníctvom debarierizácie kultúrnych inštitúcií – ide o **bezplatný vstup do kultúrnych inštitúcií** každú prvú nedeľu v mesiaci (v roku 2012 ho poskytovala len Slovenská národná galéria). V roku 2013 boli do tejto iniciatívy

zainteresované už 4 rezortné inštitúcie: Slovenská národná galéria, Slovenské národné múzeum, Múzeum Slovenského národného povstania a Slovenské technické múzeum (spolu 37 kultúrnych objektov v správe týchto inštitúcií). Opatrenie bolo implementované príkazom ministra kultúry (príkaz ministra č. 2/2013). Opatrenie bolo v platnosti aj v roku 2014 a 2015. V roku 2014 a 2015 bola po celý rok bezplatne pre všetky cieľové skupiny prístupná Slovenská národná galéria.

Zvyšovanie dostupnosti kultúry pre zraniteľné skupiny sa realizuje aj cez dotačný program MK SR **Kultúrne poukazy**, ktorého cieľmi sú najmä podpora prístupu detí a mládeže a ich pedagógov ku kultúrnym hodnotám a vytvorenie podmienok pre aktívnu účasť kultúrnych inštitúcií vo výchove a vzdelávaní školskej mládeže. V roku 2015 bolo v rámci tohto dotačného programu prerozdelených 2 365 487 €.

K zvyšovaniu dostupnosti kultúry prispelo v roku 2015 MK SR tiež finančnou podporou trvalo-udržateľných iniciatív ako sú napr. Noc múzeí a galérií alebo Noc divadiel.

ÚLOHA č. V.2.: Posilnenie účinnej prevencie a eliminácie všetkých foriem násilia, osobitne násilia páchaného na ženách a deťoch.

Plnenie úlohy v roku 2015:

MK SR plní predmetnú úlohu najmä prostredníctvom dotačného systému (*pozri plnenie úlohy II.2 – Finančné nástroje*) a prostredníctvom organizácií vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, ktoré v rámci svojej činnosti realizujú aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu všetkých foriem násilia.

MK SR má na podporu prevencie a eliminácie násilia páchaného na ženách vyčlenené finančné prostriedky v rámci dotačného programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva. Program je zameraný na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnené skupiny obyvateľstva. V roku 2015 išlo konkrétne o podporu projektov v oblasti kultúry, ktoré prispievajú k implementácii rodovej rovnosti (ženy-matky, týrané ženy, nediskriminácia žien po 45 roku života, ženy-migrantky, rómske ženy a pod.) a tiež k prevencii v oblasti obchodovania s ľuďmi. V roku 2015 boli z predmetného dotačného programu a z dotačného programu Umenie podporené tieto projekty: Zážitková arteterapia pre týrané ženy (OZ Transparentnosť, Košariská; 2 500 €); Ženy on-line 3 – kreatívne ateliéry pre znevýhodnené skupiny žien (Galéria umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi; 2 000 €); Festival /fjúžn/ – multižánrové kultúrne aktivity na podporu interkultúrneho dialógu, predchádzanie diskriminácie, xenofóbie vrátane kultúrnych aktivít na integráciu žien migrantiek (Nadácia Milana Šimečku, Bratislava; 5 000 €); Zapojenie komunit cudzincov do festivalu /fjúžn/ – sprievodné aktivity na podporu medzikultúrneho dialógu a predchádzanie diskriminácie cudzincov, xenofóbie vrátane kultúrnych aktivít na integráciu žien-migrantiek (Nadácia Milana Šimečku, Bratislava; 3 000 €). V roku 2015 boli v rámci dotačného systému MK SR podporené celkom 4 kultúrne podujatia v celkovej sume 12 500 €.

V spolupráci s Linkou detskej istoty, n. o. pripravila **BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti**, v roku 2015 projekt nazvaný **Dobrá správa – máme práva**. Rovnomenná výstava bola v BIBIANE otvorená 24. marca pri príležitosti 25. výročia podpísania medzinárodného Dohovoru o právach dieťaťa a pri príležitosti 20 rokov nepretržitého fungovania Linky detskej istoty. Deti sa tu zábavnou a hravou formou dozvedeli viac o svojich právach, získali odpovede na mnohé otázky, ako aj informácie o Linke detskej istoty. Aktivity boli spojené s ukázkami volania na bezplatnú anonymnú LINKU 116 111, ktorá je nonstop dostupná pre deti z celého Slovenska. Súčasťou projektu boli ako sprievodné

podujatia pripravené 2 interaktívne divadelné predstavenia pod spoločným názvom Deti deťom:

- Pri realizácii predstavenia Detské Práva – Etudy pomáhali aj detskí výtvarníci zo ZUŠ Ľudovíta Rajtera. Predstavenie bolo určené starším deťom od 11 do 14 rokov a rozoberalo rôzne témy, ktoré sa týkajú porušovania detských práv, napr. **šikanovanie, netolerancia, riziká virtuality** a pod. Deti zo ZUŠ LUDUS ho naštudovali tak, aby deti pochopili zápletku, dokázali pomenovať problém a spoločne formou interaktívnej diskusie s „Linkáčmi” hľadali riešenia.
- Pre mladšie deti od 5 do 10 rokov pripravili predstavenie Každý je iný – Oslava deti zo ZŠ FELIX. Hlavnou témou tohto aktivizačného divadielka bola rôznorodosť – detskí herci i diváci riešili témy ako je **tolerancia, vysmievanie sa či bezpečný internet**. Zábavnou formou tak malým deťom vysvetlili, že každý sme iný, máme svoje slabšie miesta, ale aj jedinečné schopnosti, v ktorých sme nenahraditeľní, a preto máme právo byť šťastní a v bezpečí.

Národné osvetové centrum (ďalej len „NOC“) zrealizovalo v sledovanom období 2 neformálno-vzdelávacie aktivity pre zamestnancov v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti (pre 70 osôb), ktoré sa zameriavali aj na predchádzanie všetkých foriem násilia (Galanta a Teplý vrch). Išlo o dva dvojdnové **odborné semináre** pod názvom **Prevenia vybraných sociálno-patologických javov** určené riadiacim a metodickým pracovníkom krajských a regionálnych kultúrno-osvetových zariadení. Špecificky násiliu voči ženám sa vo svojej prednáške *Gender-senzitívny prístup v terénnej sociálnej práci* venovala Mgr. Barbora Kuchárová, PhD., ktorá zdôraznila vzájomnú podmienenosť terénnej sociálnej práce s užívateľkami drog a problematiky domáceho násilia, špecificky násilia na ženách.

V rámci časopisu Sociálna prevencia boli v roku 2015 publikované články reflektujúce problematiku násilia, napr.:

- GREGUSSOVÁ, Monika: Kyberšikanovanie – znaky a možnosti pomoci. In: Sociálna prevencia č. 1/2015.
- MÁTEL, Andrej: Migranti ako riziková skupina domáceho násilia. In: Sociálna prevencia č. 2/2015.

Časopis je dostupný on-line prostredníctvom webového sídla NOC na internetovej adrese <http://www.nocka.sk/vzdelavacia-cinnost/socialna-prevencia/odborny-casopis>.

NOC uskutočnilo v roku 2015 14 edukačných aktivít pre 220 žiakov a študentov vybraných bratislavských škôl. Išlo o tematické podujatia, zamerané na sociálnu prevenciu s tematikou nelátkových závislostí, **obchodovania s ľuďmi, kyberšikanovania** a komunikačných závislostí, alkoholu a legálnych drog, porúch príjmu potravy, **prevencie kriminality, sexbiznisu** a pod. Ďalšie dve podujatia pre žiakov a študentov vybraných bratislavských škôl sa uskutočnili v priestoroch V-klubu. Zameranie týchto edukačných aktivít tvorili témy **obchodovanie s ľuďmi a ľudia pracujúci v sexbizise, riziká a ohrozenia internetu, prevencia HIV/AIDS a nelátkové závislosti**.

Vo fonde **Slovenskej národnej knižnice** sa nachádza 67 knižných titulov s predmetnou tematikou, pričom v roku 2015 bolo získaných 5 titulov. Nové tituly sa pravidelne vystavovali v požičovni knižnice. Uvedená literatúra je spracovaná v elektronickom katalógu a informácie o nej sú sprístupnené i cez portál Slovenská knižnica. Čitateľom sa požičiava formou absenčných i prezenčných výpožičiek. Časť kníh s touto tematikou sa nachádza i v univerzálnej študovni, kde ich možno okamžite študovať.

K uvedenej téme vypracovali pre potreby používateľov 5 rešerší. **Štátna vedecká knižnica v Prešove** v rokoch 2014 – 2015 zrealizovala k téme násilia páchaného na ženách 180 rešerší a v roku 2015 zrealizovala výstavu s názvom *Proti sexuálnemu zneužívaniu a obchodovaniu so ženami a deťmi*. Knižnica tiež v spolupráci s Krajským riaditeľstvom Policajného zboru SR v Prešove a záujmovým združením MYMAMY uskutočnila besedu */NIE/ som obeťou násilia?!*. **Štátna vedecká knižnica v Košiciach** sprístupňuje informácie o tejto téme prostredníctvom dokumentov – kníh, periodickej tlače a premietaním filmov. Okrem toho spracovala 5 rešerší na témy: Sociálna práca s odsúdenými delikventami za sexuálne zneužívanie žien, Možnosti eliminácie týrania detí, Domáce násilie v rómskych rodinách, Domáce násilie a týrané ženy, Sociálny dopad zanedbaných a týraných detí.

Slovenské národné divadlo uviedlo viacero inscenácií, ktoré umeleckými prostriedkami napomáhali širokej verejnosti sprístupňovať témy ako sú predchádzanie diskriminácie žien vrátane násilia na ženách. Činohra Slovenského národného divadla uviedla hosťujúce predstavenie Slovenského komorného divadla v Martine *Blackbird*, ktoré hovorí o sexuálnom zneužívaní dieťaťa, násilí na deťoch, prekrútenej morálke a jej vplyve na mladého človeka.

Divadelný ústav vydal dve publikácie – zbierky divadelných hier popredných zástupkyň svetovej a slovenskej literárno-dramatickej tvorby Elfriede Jelinek a Jany Juráňovej, ktoré sa svojou ďalšou, aj neliterárnou činnosťou venujú prevencii a boju proti násiliu na ženách a téme rodovej rovnosti.

Literárne informačné centrum zorganizovalo besedu s Petrom Juščákom o jeho knihe *...a nezabudni na labute* a tiež besedy k predstaveniu dramatizácie prózy Uršule Kovalyk *Krasojazdkyňa v Divadle bez domova*, a rovnako ku knihe Ireny Brežnej *Nevďačná cudzinka* (podujatia boli realizované v rámci festivalu Dni slovenskej literatúry v roku 2014 a 2015).

Štátny komorný orchester Žilina na vybraných koncertoch v spolupráci s nadáciou LÚČ a Centrom voľného času poskytol priestor na prezentovanie metodologickej príručky *Nie si na predaj – Ublížil Ti niekto?* Orchester pri organizovaní koncertných cyklov určených deťom spolupracuje aj s Azylovým centrom LÚČ pre matky s deťmi, Autistickým centrom v Žiline i s detskými domovmi.

Verejnoprávny vysielateľ **Rozhlas a televízia Slovenska** (ďalej len “RTVS”) v rámci diskusného cyklu *5 minút po dvanástej* odvysielal v roku 2015 aj relácie na témy *Nebi ma!*, *Ked’ šikana vstúpi do života*, *Lákavý svet a novodobé otroctvo v ňom*, *Hejteri – hranica nenávisti a Znásilnenie*.

Cirkvi a náboženské spoločnosti zameriavajú svoju sociálnu a charitatívnu činnosť aj na oblasť prevencie násilia na ženách a domáceho násilia. Na Slovensku iniciatívu v tejto oblasti prevzala Komisia žien pri Ekumenickej rade cirkví v Slovenskej republike, ktorá je iniciatívnym a poradným orgánom Ekumenickej rady cirkví v Slovenskej republike v otázkach spoločenských, sociálnych a pri hľadaní ich riešenia na kresťanských princípoch. Komisia organizuje rôzne vzdelávacie a odborné podujatia, ktoré sa venujú aj tejto téme a podporujú proces sebaidentifikácie a ekumenickej spolupráce medzi ženskými spoločenstvami členských cirkví a organizáciami zaoberajúcimi sa otázkami kresťanských žien.

Priorita VI. – Prijímanie systematických a komplexných opatrení voči všetkým formám intolerancie

ÚLOHA č.VI.1.: Prijímanie systematických a komplexných opatrení zameraných na prevenciu a elimináciu všetkých foriem intolerancie.

Plnenie úlohy v roku 2015:

MK SR plní predmetnú úlohu najmä prostredníctvom dotačného systému (*pozri plnenie úlohy II.2 – Finančné nástroje*) a prostredníctvom organizácií vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti, ktoré v rámci svojej činnosti realizujú aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu všetkých foriem intolerancie, a to najmä realizovaním edukačnej činnosti a šírením informácií o menšinách a marginalizovaných skupinách žijúcich na území Slovenska.

MK SR v roku 2015 pokračovalo v realizácii vzdelávacích seminárov pre cirkvi a náboženské spoločnosti. V rámci systematického a celoživotného vzdelávania pracovníkov registrovaných cirkví a náboženských spoločností cirkevný odbor Ministerstva kultúry SR v spolupráci s katedrou pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave zorganizoval medzinárodnú vedeckú konferenciu **Religiofóbia: realita, prevencia a edukácia**, ktorá sa konala 10. septembra 2015 v Trnave. Cieľom konferencie bolo podnietiť odbornú diskusiu na aktuálnu tému nábožensky motivovanej xenofóbie, resp. takých foriem xenofóbie, ktoré sa nejakým spôsobom vzťahujú k náboženstvu (islamofóbia, antijudaizmus, a pod.). Fenomén religiofóbie sa ukazuje ako mnohotvárný a v súčasnosti málo teoreticky spracovaný. Jedným zo zámerov konferencie bolo precizovať samotný pojem religiofóbia a na báze opisu spektra prejavov religiofóbie sa následne zamýšľať nad spôsobmi jej prevencie osobitne vo vzťahu k výchove a vzdelávaniu. Konferencie sa zúčastnilo cca 60 delegátov.

NOC v sledovanom období zrealizovalo **edukačné aktivity pre pracovníkov krajských a regionálnych kultúrno-osvetových zariadení** zamerané na rôzne negatívne spoločenské javy, vrátane xenofóbie, rasizmu a extrémizmu. NOC v roku 2015 vydalo dve čísla odborného časopisu Sociálna prevencia (náklad 300 kusov), v rámci ktorého boli reflektované rôzne témy súvisiace s prevenciou xenofóbie, rasizmu a extrémizmu, a tiež články pojednávajúce o potrebe tolerancie ako podmienky zachovania koherencie spoločnosti. Časopis je dostupný on-line prostredníctvom webového sídla NOC na internetovej adrese <http://www.nocka.sk/vzdelavacia-cinnost/socialna-prevencia/odborny-casopis>.

NOC **spracovalo databázu komunit cudzincov**, ich združení a organizácií, ako aj organizácií, ktoré sa venujú integrácii cudzincov na Slovensku a sprístupnilo ju prostredníctvom svojho webového sídla na adrese <http://www.nocka.sk/vzdelavacia-cinnost/vzdelavanie/metodicko-poradenska-cinnost/databaza-komunit-cudzincov-2.pdf>. NOC o existencii databázy informovalo krajské a regionálne osvetové zariadenia na metodických podujatiach, ktorých súčasťou bolo aj usmernenie na nadviazanie spolupráce s organizáciami uvedenými v databáze.

V rámci **Slovenského národného múzea** (ďalej len „SNM“) existujú **špecializované dokumentačné pracoviská zamerané na históriu a kultúru národnostných menšín** žijúcich na Slovensku (Múzeum kultúry Čechov na Slovensku v Martine, Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku v Bratislave, Múzeum kultúry karpatských Nemcov v Bratislave, Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku v Bratislave, Múzeum kultúry Rómov na Slovensku v Martine, Múzeum rusínskej kultúry v Prešove, Múzeum ukrajinskej kultúry vo Svidníku, Múzeum židovskej kultúry v Bratislave). Tieto múzeá sú špecializované dokumentačné, vedecko-výskumné a metodické pracoviská, ktoré systematicky vyhľadávajú, získavajú,

uchovávajú a odborne spracúvajú hmotné a duchovné doklady o histórii, kultúre, tradíciách príslušných etník na území dnešného Slovenska a výsledky svojej činnosti prezentujú verejnosti prostredníctvom publikačnej činnosti, výchovno-vzdelávacej činnosti, výstav a kultúrnych podujatí, ktorých cieľom je predstaviť verejnosti bohaté kultúrne dedičstvo.

V roku 2015 bolo verejnosti sprístupnené **Múzeum holokaustu v Seredi**, ktoré vzniklo v priestoroch bývalého pracovného a koncentračného tábora. V múzeu sú vystavené dobové dokumenty, fotografie a predmety súvisiace s prenasledovaním Židov na území Slovenska v období 2. svetovej vojny. Jedným z vystavených artefaktov je dobytčí vagón, v ktorom deportovali Židov do koncentračného tábora Auschwitz. Súčasťou múzea je vzdelávacie stredisko, ktoré poskytuje výchovno-vzdelávacie podujatia, semináre a školenia zamerané na oboznamovanie verejnosti so židovskou kultúrou a dopadom holokaustu na život Židov na našom území. Cieľom uvedených programov a podujatí je priblížiť život Židov na území Slovenska a pomôcť nadobudnúť základné vedomosti o židovskej komunite so zreteľom na obdobie holokaustu.

Slovenské národné múzeum – **Múzeum židovskej kultúry** zrealizovalo výstavu *Sofiina voľba po česky (a slovensky)*, v rámci ktorej priblížilo osudy 70 zachránených detí počas druhej svetovej vojny v Dánsku. Múzeum svojou výučbovou a publikačnou činnosťou v oblasti holokaustu uskutočňuje rozsiahle aktivity v boji so všetkými formami diskriminácie, rasizmu a xenofóbie, zvyšuje informovanosť detí o týchto patologických prejavoch a ich nebezpečenstve pre spoločnosť i jednotlivca.

Múzeum Slovenského národného povstania (ďalej len „Múzeum SNP“) v Banskej Bystrici je celoslovenskou ústrednou špecializovanou múzejnou, vedeckou, odbornou, vzdelávacou a informačnou organizáciou so špecializovaným verejným Archívom Múzea SNP, ktorá cieľavedome zhromažďuje, ochraňuje, odborne spracúva, vedecky zhodnocuje, využíva a sprístupňuje dokumenty múzejnej, archívnej a galerijnej hodnoty so vzťahom k dejinám slovenskej spoločnosti v rokoch 1938 – 1945 **s dôrazom na dokumentáciu a dokladovanie protifašistického a národnooslobodzovacieho boja** a Slovenského národného povstania ako významnej súčasti európskej antifašistickej rezistencie v rokoch druhej svetovej vojny. Dokumentuje povojnové súdne procesy, rehabilitácie povstalcov, ale aj súčasné prejavy neofašizmu, rasovej neznášanlivosti a intolerancie. Múzeum vykonáva vedecko-výskumnú, odbornú-metodickú, expozičnú, kultúrno-osvetovú, vzdelávaciu, edičnú a informačnú činnosť viažucu sa k uvedeným dejinným udalostiam, s vlastným programom výskumnej, zbierkotvornej, prezentačnej a vzdelávacej činnosti v oblasti predmetu jeho špecializácie. Múzeum realizuje aj edukačné aktivity pre študentov stredných škôl na celom Slovensku. Má celoslovenskú pôsobnosť s medzinárodným dosahom. V rámci **kontinuálneho vzdelávania pedagógov** Múzeum SNP vyprofilovalo pre učiteľov dejepisu, občianskej náuky, náuky o spoločnosti a etickej výchovy **akreditovaný vzdelávací program Etnické čistky, genocídy, rasová intolerancia v dejinách**, ktorý prináša nielen nové odborné poznatky v oblasti riešenia židovskej otázky na Slovensku v rokoch 1939 – 1945, riešenia židovskej otázky v Európe v čase 2. svetovej vojny, perzekúcie Rómov na Slovensku, ale **reflektuje aj na novodobé prejavy rasizmu, neonacizmu a xenofóbie**.

Múzeum SNP v spolupráci s Nadáciou Milana Šimečku realizovalo v roku 2015 putovnú výstavu *Anna Franková – história a dnešok*. Podujatia sa zúčastnilo 2 690 študentov gymnázií v Novákoch, Púchove, Novom Meste nad Váhom, Žiari nad Hronom a Martine. Múzeum SNP tiež realizovalo **vzdelávacie programy a organizovalo súťaže pre deti a mládež** zamerané na rozvoj literárnej gramotnosti, ktoré v rámci mimoškolskej činnosti upevňujú nadobudnuté vedomosti a napomáhajú spoznávanie negatívnych javov v spoločnosti (najmä antisemitizmus, extrémizmus, xenofóbia) z historického hľadiska (napr. *Cesty za poznaním minulosti, Cesty k oslobodeniu, Kufor číslo...*, *Slovenské národné povstanie mojimi očami*).

V rámci operačného programu Informatizácia spoločnosti bolo vybudované **Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry** (ďalej len „DICRK“) v Štátnej vedeckej knižnici v Prešove. Výstupy projektu sú od roku 2015 prezentované na webovom portáli <http://www.portalsvk.sk/rom/>. Ide o informačné portfólio zamerané na šírenie informácií o rómskej kultúre. Úlohou DICRK je sústrediť komplexné informácie o rómskej kultúre, histórii, jazyku, tradíciách a iných oblastiach života rómskej komunity na jednom mieste, a zároveň predstaviť nový pohľad na kultúru Rómov ako súčasti európskeho kultúrneho dedičstva. Projekt bol podporený zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Informatizácia spoločnosti, prioritná os 2 pod gesciou MK SR. Projekt bol vecne (október 2014) aj finančne (jún 2015) ukončený a v súčasnosti sa nachádza v období trvalej udržateľnosti, počas ktorej bude knižnica naplňovať aktivity naplánované na obdobie minimálne piatich rokov. Poslaním pracoviska je mapovanie, identifikovanie a dokumentácia živých prejavov rómskej kultúry, čiže tvorba nových digitálnych kultúrnych objektov (tzv. e-born digitaly objects), a to v oblastiach: literatúra a orálna história, hudobné dedičstvo Rómov a Rómovia a remeslá. Ide najmä o dokumentáciu všetkých prejavov, ktoré možno chápať ako rómsku kultúru a rómske kultúrne dedičstvo na Slovensku. Snahou DICRK je touto formou posilňovať identitu rómskej národnostnej menšiny, ako aj meniť nazeranie na túto menšinu nielen u príslušníkov väčšiny, ale aj u nich samotných tým, že prezentuje Rómov ako ľudí, ktorí išli za svojim cieľom a dosiahli významné postavenie. Tieto uvedené činnosti predstavujú najmä dokumentačnú časť z názvu pracoviska. Súčasťou práce centra je aj prevádzka študovne romistiky, v ktorej knižnica buduje fondy aj z ďalších oblastí týkajúcich sa života rómskej národnostnej menšiny. Najviac materiálu knižnica zaznamenala počas pilotnej prevádzky DICRK, ktorý v súčasnosti priebežne spracováva. V roku 2015 sa podarilo spracovať 88 digitálnych kultúrnych objektov, najmä videosúbory z oblasti hudby, ale aj spomienkových rozprávaní a remeselnej činnosti; zaznamenať 6 nových prejavov rómskej kultúry (Gypsy Jazz Festival, Duo Farsa, rozprávka Tajomný svet a chlpáčikovia, Rómsky talent Svidník, Jozef Fečo: maľovanie obrazu, rozprávka Čertovský čapáš); zrealizovať 4 podujatia podporené MK SR v rámci prioritného projektu Živé knihy (slovo – obraz – zvuk); zabezpečiť v rámci uvedeného prioritného projektu vytvorenie 13 obrazov svetových osobností s rómskymi koreňmi (Charles Chaplin, Elvis Presley, Django Reinhardt, Freddie James Prinze, Michael Caine, Rita Hayworth, Tony Gatlife, Yul Brynner, Juscelino Kubitschek, Joaquin Cortes, Elena Lacková, Rosa Taiko, Esma Redžepova). Z výtvarných diel vznikol aj katalóg obrazov Maľby svetových osobností s anotáciami k jednotlivým osobnostiam a technickými parametrami. Katalóg bol vytvorený v slovenskom, rómskom a anglickom jazyku; vydať trojjazyčný spevník 15 rómskych piesní s názvom Kaj phirel e voďi/Cestou duše/The Soul's Journey. Vydaný spevník predstavuje vzorový, jazykovo korektný spevník 15-tich tradičných rómskych piesní v správnom tvare a s notovým zápisom. Súčasťou tlačenej podoby spevníka je aj CD s audio nahrávkami zapísaných piesní. Texty piesní sú v troch jazykoch (rómskom, slovenskom a anglickom), notový zápis je len pri rómskej verzii. Bonusom je oficiálna verzia rómskej hymny nahraná Moldavským mládežníckym orchestrom. Publikácia bola vydaná ako tlačенá (náklad 100 kusov), aj ako elektronická kniha vo formátoch .pdf, .epub, .mobi.

V Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach **existuje špecializovaná databáza na Slovensku s názvom ROMANO**, ktorá je prístupná on-line na webovom sídle <https://www.svkk.sk/bibliografia-v15-77/linky-romovia.html>, kde sa nachádzajú aj kontakty na ďalšie inštitúcie venujúce sa rómskym komunitám. Databáza zachytáva informácie zo všetkých vedných odborov, legislatívne nariadenia a smernice, organizačné, spoločensko-politické a kultúrne aktivity tejto komunity vrátane predchádzania diskriminácie a rasizmu. Základ databázy tvoria záznamy z periodickej, a to novinovej i časopiseckej tlače, ale aj štúdie zo zborníkov. Prevažujú dokumenty, ktoré vlastní knižnica. Z jazykového

hľadiska spracúvajú informačné pramene, najmä v jazyku slovenskom, rómskom, českom, ale aj v anglickom, francúzskom, maďarskom a nemeckom.

Štátna vedecká knižnica v Prešove v roku 2015 zrealizovala výstavy *Európsky deň obetí zločinu*, *Deň zápasu za ľudské práva*, *Medzinárodný deň Rómov*, *Svetový deň utečencov*, *Proti sexuálnemu zneužívaniu a obchodovaniu so ženami a deťmi*.

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici v roku 2015 uviedla prednášku Friedricha Heckmanna z Univerzity v Bambergu a vedúceho európskeho fóra pre migračné štúdie pod názvom *Utečenci, azyl a integrácia – aktuálne výzvy v Európe*. Knižnica taktiež zorganizovala besedu s Irenou Brežnou o jej knihe (Ne)vďačná cudzinka, výstavu výtvarných prác amerických účastníkov druhej svetovej vojny, prednášku American Flag o postavení vlajky v americkej kultúre a cyklus troch podujatí o hľadaní kultúrnej empatie pod názvom Dialóg kultúr.

Univerzitná knižnica v Bratislave uskutočnila pre študentov Gymnázia J. Papánka v Bratislave projekciu filmových dokumentov na tému **Etnická a kultúrna rozmanitosť** a ako súčasť projektu Študenti po stopách totality zrealizovala výstavu **Bola normalizácia (ne)normálna?**. Informačno-dokumentačné stredisko UNESCO pri Univerzitnej knižnici v spolupráci so Slovenskou spoločnosťou pre štúdium náboženstiev pri SAV odštartovalo dlhodobý cyklus prednášok s názvom **Náboženstvá pod drobnohlľadom**. Cyklus je určený širokej verejnosti a jeho cieľom je spoznávanie kultúrnej a náboženskej rozmanitosti, ktoré je základným kameňom predchádzania neznášanlivosti, intolerancie a nenávisti voči inakosti. V spolupráci s Tibetskou asociáciou pripravilo Informačno-dokumentačné stredisko UNESCO aj podujatie s názvom: **Z Tibetu na Slovensko** – osudy tibetských utečencov, ktorí našli druhý domov na Slovensku. Stretnutie s tromi tibetskými utečencami bolo pripravené pri príležitosti Svetového dňa utečencov a jeho cieľom bolo umožniť slovenskej verejnosti spoznať vzdialenú kultúru, podporiť medzikultúrny dialóg, pomôcť presadzovať myšlienky porozumenia a vzájomného rešpektovania kultúrnej rozmanitosti, ale aj zvýšiť informovanosť o problémoch integrácie cudzincov v našej spoločnosti a predchádzať tak intolerancii, predsudkom a nenávisti voči inakosti.

Slovenský filmový ústav vo svojom kine Lumière a ako partner festivalov Jeden svet a Festival slobody pripravil **prezentáciu filmov pojednávajúcich o základných ľudských právach** pre stredné a základné školy.

Od novembra 2015 uvádza **Slovenské národné divadlo** v Modrom salóne sériu diskusných večerov s renomovaným vojnovým a dokumentárnym fotografom Andrejom Bánom pod názvom **Od balkánskych vojen po sťahovanie národov**. Cieľom je mapovať oblasti postihnuté vojnou (Balkán, Irak, Afganistan, Ukrajina, Sýria, Egypt) a súčasnú vlnu migrácií, vždy v dialógu s odborníkom na danú geografickú a politickú oblasť.

Rozhlas a televízia Slovenska (ďalej len „RTVS“) ako verejnoprávny vysielateľ plní úlohu verejnej služby nielen v oblasti vysielania programov určených priamo pre konkrétnu cieľovú skupinu deti, mladiství a dospelávajúcu mládež s témami, ktoré formálne informujú o možných negatívnych sociálno-patologických javoch v spoločnosti a ich dôsledkoch pre život, ale hlavne vo všeobecnosti vysiela taký obsah, ktorý je v danom vysielacom čase vhodný pre diváka alebo poslucháča. Pre RTVS je obsah a posolstvo dôležité, vysielanie posilňuje rodinu ako prvok spoločnosti a učí k takému zaobchádzaniu vo vzťahoch, aby deti neutekali do samoty alebo k náhradným istotám. V roku **2015 RTVS odvysielala 31 dielov z diskusného cyklu pre teenagerov 5 minút po dvanástej**, ktoré sa venovali rôznym témam v oblasti látkových a nelátkových závislostí a prevencie xenofóbie, intolerancie a násilia vrátane problematiky šikanovania.